

ascultă murmurul monoton al valurilor care se lovesc de mal și se uită în zarea neguroasă să vadă dacă acolo unde o linie palidă desparte întinsul albastru al mării de nourii cenușii nu se ivește pînza mult așteptată, care la început seamănă cu o aripă de pescăruș, apoi, încetul cu încetul, se desprinde din spuma talazurilor și, legănîndu-se se apropie de portul pustiu. . . »¹.

Așadar, prin caracterul și destinul eroului principal, romanul *Un erou al timpului nostru* ne apare ca o operă tipic romantică, mai mult, am spune că este o chintesență a romantismului, o culme a acestui curent literar. Cîteodată, concluzia aceasta este contestată, pornindu-se și de la constatarea că Lermontov nu-și idealizează eroii, că are o atitudine critică față de personajul principal al romanului. Și acest argument, la o analiză mai atentă, se dovedește a fi șubred. În primul rînd, atitudinea critică a lui Lermontov e destul de relativă. Antrenat într-o răfuială diabolică cu lumea înconjurătoare, Peciorin firește nu se cruță nici pe el. Mînuind cu sînge rece armele preferate — luciditatea și inteligența — cu ajutorul cărora reacțiile celor din jur îi devin previzibile, Peciorin înfige cu voluptate bisturiul analizei și în propria-și conștiință. Autocaracterizările sînt și ele lucide, dar nu numai că nu-l micșorează pe erou, ci dimpotrivă parcă-l înalță. Ca și Arbenin, ca și Demonul, Peciorin e încredințat că e îndreptățit să «semine răul», pentru că oamenii nu merită altă soartă. Dar, ca s-o poată face, trebuie să se însoțească cu ei, e nevoit să-i mimeze etc. . . Din această cauză, faptele lui Peciorin nu-l atestă nici pozitiv, nici negativ, ele sînt inevitabile, decurgînd cu necesitate din atitudinea pe care el și-a impus-o în lume. A ne întreba dacă Peciorin a procedat bine sau nu bătîndu-și joc de prințesa Mary, e fără obiect, n-are legătură cu tema, căci el nu putea să procedeze altfel, după cum ar fi fără rost și exclamația patetică — dar a ucis totuși un om ! (pe Grușnițki); duelul nu putea să se termine altfel, cum nu putea să nu moară în noaptea aceea Vulici (*Fatalistul*). În consecință, dacă e vorba să descifrăm aprecierea estetică a autorului, ea nu trebuie căutată în natura faptelor lui Peciorin, ci în consecvența comportării sale. Iar din acest punct de vedere, o anumită tendențiozitate este vizibilă. Peciorin are mereu posibilitatea să evite urmările tragice ale comportării sale, dacă renunță la intransigența sa, dacă acceptă un minim compromis cu oamenii, prejudecățile cărora el le detestă. Dar de fiecare dată Peciorin renunță, preferă să semene răul, decît să se solidarizeze cu fătarnicia și meschinăria. Sublimitatea personajului reiese din această resemnare inexorabilă și tocmai ea, și numai ea, îl ridică pe Peciorin pe un pedestal, transformîndu-l într-un «ideal». Nu încapă îndoială că și durabilitatea estetică a personajului tot de aici izvorăște. Tinerii de azi îl admiră pe Peciorin nu pentru că din cauza lui s-a prăpădit de dor minunata și sălbatica Bella, nu pentru că a pricinuit suferințe sfișietoare prințesei Mary, nici pentru răfuiala cu Grușnițki, ci pentru mîndria lui niciodată stîrbită, pentru tăria lui de caracter, pentru stăpînirea de sine și incoruptibilitatea sa. Dar prin reliefaarea acestor calități nu se poate contesta că Lermontov a tîns și a reușit să dea viață unui ideal romantic.

În al doilea rînd, se pare că n-ar fi îndreptățită nici concluzia potrivit căreia o anumită atitudine critică față de eroul principal ar fi incompatibilă cu romantismul. Drept termen de comparație ar putea servi un scurt roman, tradus recent în românește — *Adolphe* de B. Constant, despre care nimeni pînă acum n-a afirmat că n-ar fi romantic. Apropieri între această operă și *Un erou al*

¹ În românește de Al. Philippide, Biblioteca pentru toți, 1952, p. 200.